

**Awil xojalig'i mexanizatsiya
qa'niygeligi**

**2 A kurs studenti R. Abipovtin'
Ma'nawiyat pa'ninen
Referat jumisi**

**Tema: O'zbekistan Respublikasinda
g'a'rezsizlik jillarında ma'deniy
rawajlanıwı**

Qabillag'an:

Bekimbetov Q.

O'zining tariyxiy, ma'deniy ha'm intellektualliq miyrasin qa'sterlep saqlawg'a, bayitiw ha'm ko'beytiwge, sonday aq, o'nip-o'sip kiyatirg'an jas a'wladti milliy ha'm uliwma insanilyiq qa'diriyatlar ruwqında ta'rbiyalawg'a jeterli itibar qaratpaytug'in, ha'r ta'repleme rawajlang'an, biyg'a'rez pikirleytug'in, o'zining ko'zqarasına, puqaralıq pozitsiyasına iye bolg'an shaxsti kamalg'a keltiriwdi o'z aldına maqset etip qoymaytug'in ha'r qanday ma'mleket ha'm ja'miyet tariyx ha'm rawajlanıw jolınan shette qalıp ketetug'inin biz anıq ko'z aldımızg'a keltirgenbiz ha'm keltire alamız.

Jumistin' du'zilisi ha'm mazmuni: to'mendegilerden ibarat, Jumis kirisiw, u'sh bap ha'm u'sh sawaldı o'z ishine aladı. Juwmaqlaw ha'm paydalanılğan a'debiyatlardıń diziminen ibarat.

Jumistin' birinshi babında G'a'rezsizlik da'wirinde milliy ma'deniyat ha'm ruwxıy qa'driyatlarımızdın' qayta tikleniwı haqqında so'z etilgen,
O'zbekistan xalıqları ma'deniyatı tariyxı ha'm rawajlanıw tendentsiyaları ha'm basqışları, O'zbekistan xalıqları ma'deniyatı tariyxı boyınsha derekler haqqında so'z etiledi

Temanın' ekinshi babında O'zbekistan rawajlanıwındaǵı siyasiy ha'm sotsiallıq-ekonomikalıq turmıstag'ı o'zgerisler. Elimızdın' ma'deniy rawajlanıw tariyxında siyasiy partiyalar ha'm sho'lkemlerdin' xızmeti respublikamızda g'a'rezsizlik da'wirindegi ag'artıwshılıq, jergilikli ha'kimiyat organlarının' tolıq dizimin puqaralardıń o'zin-o'zi basqarıw organları keltirip o'tildi.

U'shinshi bapta O'zbekistannın' ekanomikalıq ha'm siyasiy rawajlanıw taiyxında «O'zbek modeli»nin' a'hmiyeti, «O'zbek modeli»nin' bilimlendiriw, ta'lim-ta'rbiya ha'm ekanomika tarawındaǵı jetiskenlikleri ha'm keleshek a'wladqa itibarı ha'm tabısları so'z etiledi.

Tariyxıylıq qag'ıydası, ha'r qanday waqıyalardı o'z da'wirinin' anıq tariyxıy sharayatınan kelip shıqqan halda u'yreniwdi talap etedi. Bu'gingi ku'ngi g'a'rezsiz O'zbekistanda jasawshı xalıqlar o'zlerinin' materiallıq ha'm ruwxıy ma'deniyatının' og'ada bay ma'deniy miyrasları bolg'an: Orta a'sirdegi Samarqand, Buxara Xiywa ha'm Mizdakxan sıyaqlı arxitekturalıq kompleksleri menen belgili bolsa Al ruwxaniy ma'deniyat tarawında Oraylıq Aziyada en' da'slepki Oyanıw-renessans Farabiy, Al-Xorazmi A'bu Rayxan Beruniy, A'bu A'li İbn Sina, Abilqasım Ferdausiy, Mirza Ulug'bek, Axmed Al. Ferganiy, İmam Al Buxariy, Alisher Nawayı Berdaq ha'm A'jjiniyaz sıyaqlı alım ha'm ja'miyetlik oy pikir iyeleri menen Du'nyag'a tanılg'an.

O'zbekistan ma'mleketlik g'a'rezsizligin qolg'a kirgizgen ku'nnen baslap aq xalqımızdın' bay ma'na'wiyy miyrasın tiklew ha'm rawajlandırıw, ja'miyet ma'na'wiyatın rawajlandırıw ma'mleket siyasatı da'rejesine ko'terilip, onı ta'miynlewshi ma'deniy-ag'artıwshılıq reformalardın' bag'darlari belgilep alındı. Birinshiden, eger g'a'rezsizliktin' da'slepki jıllarında ja'miyettin' ruwxıy turmısındag'ı en' tiykarg'ı bas wazıypa puxaralarda burıng'ı awqam da'wirine ta'n oylawdı eskishe pikirlew sarqıtların joq etiw bolg'an bolsa, ekinshi tiykarg'ı wazıypa sıpatında puxaralıq ja'miyetin qa'liplestiriw belgilendi. Sonday-aq, g'a'rezsizlik sebepli ma'mleketimizde demokratiyalıq ja'miyetti qurıw ushın ju'da' u'lken ha'm a'hmiyetli ja'miyetlik-siyasiy, huquqıy tiykar jaratıldı.

Prezidentimizdin' tikkeley basshılıg'ında milliy ma'nawiy miyraslarımızdin' ullı tulg'aları bolg'an alımlarımızdin', ulamalardın', shayırlardın' muqaddes isimleri qayta tiklendi ha'm yubileyleri ken' ko'lemde o'tkerildi. Dunyalıq tsivilizatsiyada girewli ornı bar Samarqand, Buxara, Xiywa, Qarshi, Marg'ulan, Tashkent qalalarının' dunyalıq ruwxıy ma'deniyattın' du'rdanaları bolg'an „Avesto“ kitabı ha'm „Alpamis“ da'stanlarının' yubileyleri ko'terin'kilik penen belgilendi. Milliy bayram Nawrız, diniy bayramlar Orazi Haytı ha'm Qurban Haytları qayta tiklendi. Konstituttsiyalıq da'rejede hu'jdan erkinligi ja'riyalandı ha'm a'melde ta'miynlendi. Diniy ha'm du'nyalıq bilim beretug'ın Tashkent İslam universiteti ashıldı. G'a'rezsizlik jıllarında milliy ma'deniy-ma'nawiy tikleniw salasında a'melge asırılıp atırg'an ken' ko'lemli jumislardı Qaraqalpaqstan Respublikası mısasında da ayqın ko'riwimizge boladı.

Konstitutsiyag'a muwapıq, ma'mleket ha'kimiyatı organlarının' buring'ı totalitar du'zimnen birotala parıq qilatug'ın, ha'kimiyatlardın', yag'nıy nızam shıg'arıwshı, atqarıwshı ha'm sud ha'kimiyatlarının' bo'liniwi printsipine tiykarlang'an du'zim jaratıldı. Olardın' ha'r birinin' xızmetinde huqıqıy tiykarda avtoritarizm ha'm totalitarizmnin' qaytalanıwın biykar etetug'ın tıyanaqlı demokratiyalıq normaları ha'm jol-jobaları pitkerildi.

Sho'lkemlestirilgen atqarıwshı ha'kimiyat organları du'zimi buring'ılarınan birotala parıq qıladı. Olar rejelew-bo'listiriw wazıypalarınan azat bolıp, a'konomikalıq siyasattı muwapıqlastırıw ha'm ta'rtipke salıw rolin atqarmaqta. Ko'plegen wa'zirliklerdin' ornına bazar sha'rayatlarına say keletug'ın xojalıq birlespeleri, awqamları, kontsernler, korporatsiyalar, xolding kompaniyaları du'zildi.

1992-jildin' dekabrinde O'zbekistan Respublikasi Konstitutsiyasinin' qabil etiliwi ma'mleket turmısında u'lken siyasiy waqiya, jan'a O'zbekistandı tiklew barısında a'hmiyetli qa'dem boldı. O'zinin' tiykarg'ı nızamında ma'mleket du'zimi printsiplerin, puqaralardın' huqiq ha'm erkinliklerin, ja'miyetti rawajlandırıwdın' ekonomikalıq negizleri ha'm strategiyalıq bag'darın bekkemlep qoymag'an ma'mleket tolıq suveren ma'mleket bola almaydı. Konstitutsiya suveren ma'mleketimizdin' nızamshılıq-huqiqiy negizin du'ziwdin' tiykarg'ı tırnag'ı, g'a'rezsiz ma'mleketimizdin' shıraylı tası boldı.

G'a'rebsizlik jillarında elimizde huqıqiy demokratiyalıq ma'mleket, adamlar erkin jasaytug'ın ja'miyet qurıldı. O'zbekistan Respublikasının' Konstitutsiyasında insan, onin' o'miri, erkinligi, abırayı, qa'dir-kımbatı ha'm basqa qol qatılmas huqıqları en' joqarı qa'diriyat ekeni bekkemlep qoyıldı. Bunun' turmista tasiyıqlanıwın elimizde jasap atırg'an ha'r bir insannın', ha'r bir shan'araqtın' arziw-u'mitlerinin' ju'zege shıg'ıp atırg'anında, adamlardıń du'nya qarası, o'mirge ha'm miynetke mu'na'sibeti o'zgerip atırg'anında anıq ko'riw mu'mkin.

Bu'gin O'zbekistan 130 dan aslam ma'mleket penen diplomatiyalıq qatnasıqlar ornatqan. Tashkente 45 ma'mlekettin' elshixanası, jigirmag'a jaqın xalıqaralıq sho'lkem ha'm qarjı ma'kemelerinin' wa'kilxanaları jumıs islemekte.

O'zbekistanning, rawajlanishida bilimlendiriw a'hmiyeti tarawlardan bolip esaplanadi. Bul tarawda O'zbekistanda ko'p g'ana o'zgerisler ju'zege kelmekte. Usi o'zgerislerdin' en' a'hmiyetlisi bolip 1997 jili 27 avgust ku'ni Oliy Majilis ta'repining qabil etilgen. "Bilimlendiriw haqqida" nizam ha'm "kadrlar tayarlaw boyinsha milliy da'stur" bolip esaplanadi. Usi nizamg'a muvapiq O'zbekistanda 12 jilliq akademik litsey yamasa ka'sip kolledjlerinde bilim aliw huqiqina iye boldi.

Birinshi
basqish o'tiw da'wiri bolip, ol 1997-2001 jillarg'a shekem dawam etedi, bilimlendiriwdi rawajlandiruw ushin huqiqiy, ilimiy metodikalik, materialliq jag'daylar yaratiladi.

Ekinshi
basqish 2001-2005 jillarda o'z ishine alip bul waqitta milliy da'stur toliq a'melge asiriladi.

U'shinshi basqish 2005 ha'm onnan keyingi jillarg'a mo'lsherlengen bolip, onda jiyinalg'an ta'jiriybelardi aniqlaw tiykarinda kadrlar tayarlaw sisteması ja'nede jetilistiriledi ha'm rawajlandiriladi.

Ma'mleketimizde xalıq salamatlıg'ın bekkemlew bag'darında ken' ko'lemli reformalar protsessinde sporttı ja'nede rawajlantırıwg'a u'lken itibar qaratıp kelinbekte. Bunda, aynıqsa, balalar, o'spirimler ha'm jaslardın' den sawlıg'ı salamat bolıp jetilisiwi ushın u'zliksiz tu'rde o'tkerilip kiyatırǵan 3 basqıshlı tizim – “Umid nihalları”, “Barkamal a'wlat” ha'm Universiada sport jarısları ten'siz a'hmiyetke iye bolıp barmaqta. Ju'z mın'lap o'spirimler ha'm jaslardı o'z ishine alg'an bul tizim balag'at jasındag'ı jigit ha'm qızlardı ko'pshilik ta'rizde dene salamatlastırıw ha'm sport ha'reketine tartıwg'a hizmet ko'rsetip atırǵanı menen itibarlı.

O'zbekistan Respublikasida a'melge asirilib atirg'an tu'p sotsialliq - siyasiy, ekonomikalik reformalar ku'shli demokratiyalik huquqiy ma'mleket ha'm puxaralik ja'miyetin qurivg'a qaratilg'an. Sol sebepli sotsialliq bag'darlang'an bazar ekonomikasina o'tiwidin' "o'zbek modelin basqishpa basqish a'melge asiriv huquqiy ma'mleket ha'm puxaralik ja'miyetin qa'liplestirivdin' bekkem tiykarı bolip xizmet qilmaqta.

Ma'mleketimiz basshısı aytıp o'tkenindey, "Abat turmıs degen tu'sinik a'zel-a'zelden xalqımızdın' sanasında da'slep pa'rawanlıq, to'ginshilik, mol-ko'lshilik, bereketshilik, bazarlarda arzansılıq ma'nisin o'zinde qamrap aladı". 2013 jılda is haqı, pensiya ha'm napaqa to'lemlerin 23 % asırıw, 1 mln.g'a jaqın jan'a is orınların ashıw, kishi biznesti rawajlandırıw ushın 300 mlrd. swmnan artıq bank kredit resursların ajiratiw rejelestirildi. Sol qatarı, is penen ta'miyinlew ko'leminde 2012-2013 oqıw jılında 500 mın' ka'sip-o'ner kolledjleri pitkeriwshileri karxana ha'm sho'lkemlerde a'meliyat o'tew, u'sh ta'repleme (kolledj pitkeriwshisi, is beriwshi ha'm kolledj ortasında) shartnama tu'ziw ha'm bos is jaylarında kvotalang'an orınlardı ajiratiw arqalı is penen ta'miyinleniwi belgilendi. Bunnan basqa, 2013-2014 oqıw jılında 530 mın'nan artıq 1-klass okıwshılarına, 7 mın'g'a jaqın "Mehribanlıq" u'yleri ta'rbiyalanıwshılarına ha'm 180 mın'nan artıq mektep-internat oqıwshılarına, ja'mi 700 mın'nan artıq oqıwshıg'a biypul sabaqlıqlar tarqatıladı.

2013-2017 jillarda “Zamanago’y ma’halle” jalg’iz arxitektura joybari tiykarında:

– ma’hallelerdegi xaliq u’yleri, ko’p qabatlı u’ylerdin’ sirtqi ko’rinishi ma’hallenin’ jaylasıwına qarap birdey ko’rinishke alıp klinedi;

– ma’hallelerdin’ ishki ko’sheleri, piyadalar jolları, jol shetindegi salmalar ha’m jol tosıqları kapital on’lanadı.

Materiallıq–texnikalıq bazasın jaqsılaw maqsetinde 500 ma’halle puqaralar jıyını binası rekonstruktsiya qılınadı ha’m 53 jan’a ma’halle gu’zari qurılıp, olar kompyuter texnikası menen ta’miyinlenedi. Tiykarınan, Tashkent qalası misalında ha’r bir rayonda “Ma’halle orayları” qurıp paydalanıwg’a tapsırılıwı rejelestirilmekte. Onda ma’halle puqaralar jıyını ha’m barlıq sotsiallıq taraw sho’lkemleri birgeliginde shan’araqlardın’ turaqlılıg’ın ta’miyinlew, jaslar, a’sirese hayallar jinayatshılıg’ının’ aldın alıw isleri go’zlengen.